

LIETUVIŲ KALBOS OLIMPIADOS UŽDUOTYS 10 kl.
Teksto suvokimo užduotys

Perskaitykite tekstus ir atsakykite į klausimus

PALINKĖJIMAI

1. Mes sėdėjome prie eglutės ir kalbėjomės apie nieką. Ji vartė blizgantį žurnalą, o aš pildžiau tokią anketą spaudai su palinkėjimais mokiniams. Galvojau apie mitologinį amžių – jaunystę, ir neišmaniau, ko jiems palinkėti. Ko jie dar nori?

– Žiūrėk, – tarė ji, – kokios manekenės. Visai plokščios.

2. Pasižiūrėjau į blizgantį žurnalą. Tikrai plokščios. Bet ant tų plokštumų – kokie turtai! Kaip gražiai viskas spindi! Kaip tai prabangu! Šitie jausmingi kailiai, kutenantys plokštumas...

– Aš norėčiau būti manekenas, – pasakiau. – Visko turėtume. Viskas čia blizgėtų.

– Nesąmonė! Aš su tavim negyvenčiau.

– Jie juk irgi negyvena. Galvoji, šitos plokštumos yra gyvos? Tai toks nirvanos būvis: nei skausmo, nei džiaugsmo. Aš būčiau neblogas manekenas. Galėtum manim grožėtis.

3. Ir giliai susimąščiau. Manekenas juk nei valgo, nei kakoja. Gyvena tarp mūsų kaip angelas koks. Vien šampanu gyvas. Gražu! O aš – tikras kaimietis, niekada nemokėjau džiaugtis gyvenimo malonumais. Pasipuošęs nykia darbštumo dorybe, kuri visus artimuosius įvarydavo į neviltį. Jokios šilumos, jokio linksmumo, kuria mus džiugina visokie tinginiai. Nors, atvirai pasakius, mano darbštumas buvo apsimestinis, – širdis visada troško ko kito. Tik ta užgniauzta prigimtis...

4. Tuoj pat įrašiau palinkėjimą mokiniams: *Linkiu jums manekeno laimės ir kelio į žvaigždes!*

5. Vėl pasižiūrėjau į blizgantį žurnalą. Galėčiau ir aš kur nors būti gražiai pakabintas, kad ir ant šitos šventiškos eglutės. Arba spintoje. Bet mes nė spintos neturime – jokio intymaus kampelio, jokios saugios vietelės, kur galėtum pasislėpęs nurimti ir pasvajoti. Antai pelės mūsų virtuvėje turi savo urvelius, šmirinėja visur be baimės, o žmogaus sūnus susigūžęs neturi kur galvos priglausti. Užtat, kad ne manekenas...

6. Čia mane apėmė liūdesys. Prisiminiau vieną manekoną, apie kurį, kurį, visiškai praradusį gyvenimo džiaugsmą ir balansuojantį ant nebūties ribos, kadaise pasakojo mano klasės draugo tėvas. Žiūrėk, sūneli, ką tau parodysiu, – sakė jis tam jaunuoliui vieną gražų ankstyvą rytą, keldamas jį iš patalo, – koks ten vaisius pas mus patvory prie kūdros sėdi. Ir dar – braukdamas pirštu per lūpas – greitakalbe sudainavo tokį afrikietišką priedainį: biri-biri-biri-biri! Paskui, grodamas kibiru, barbendamas jo dugną pirštais, nuėjo girdyti veršio. Tai buvo labai senų pažiūrų, smagus žmogus. Kuo daugiau tragedijų matydavo aplinkui, tuo būdavo smagesnis. Jam atrodė, kad prie „ruso valdžios“ tik tokie dalykai ir privalo atsitikti. Būtų pagyvenęs ilgiau, būtų spėjęs pasidžiaugti ir atitinkamu savo sūnelio pasirinkimu.

7. Bet kam čia dabar galvoti apie tą liūdną sovietinę praeitį! Manekentai tada buvo labai nelaimingi, niekas jų nemylėjo, nebent artimiausi draugeliai prie bendro stalo, kur lauždavome duoną, dalindavomės vyno taure. Dabar jau viskas yra kitaip, dabar jie jau visiškai kitokie. Jiems – visas pasaulis, visas mūsų dėmesys. Dabar gyvenimas viltingas, į žvaigždės driekiasi. Bet kuo ryškesnės žvaigždės, tuo tamsesnė naktis. O gal atvirkščiai? Anuomet aplinkui būdavo daug tamsos, bet širdyje vis tiek šviesu, dabar – šiame žiburiuojančiame pasaulyje – žvaigždės užtemdo viską.

Pirmojo teksto klausimai:
Vertinimas

1. Koks stereotipinis požiūris pateikiamas tekste? (1 taškas)

---

2. Kaip šį stereotipą vertina autorius? (1 taškas)

--

3. Iš ko ši vertinimą suprantame (2 ar 3 pastraipoje raskite ir įvardykite meninės raiškos priemonę ir išrašykite pavyzdį) (2 taškai)

---

4. Kodėl pasakotojas palinki mokiniams *manekeno laimės*?

4. 1. Kaip ją supranta pasakotojas? (1 taškas)

---

4. 2. Kaip manekeno laimę supranta skaitytojas? (1 taškas)

---

5. Kuo svarbus draugo tėvo pasakojimas? Kokį požiūrį į manekeno laimę jis pabrėžia? (2 taškai)

---

6. Kodėl pasakotojas sako, kad „dabar – šiame žiburiuojančiame pasaulyje – žvaigždės užtemdo viską“? (1 taškas)

—	—
—	—
—	—
—	—
—	—
—	—

Valdemaras Kukulas Pelkės

Pelkės pavojingos.
Tačiau kaip jos žydi!
Kaip spalvingai šviečia
Pelkių apžavai!

Jų žiedeliai smulkūs.
Rausvą, gelsvą, žydrą
Palieti ir auga
Rožiniai sparnai,

Kad pakeltų kūną
Virš klastingos pelkės,
Kad išvengtum gyvas
Liūno prapulties.

Taip jau būna: grožis
Ties pavojais telkias.
Bet jis pats ir gelbsti
Nuo piktos lemties

Antrojo teksto klausimai:

7. Kokia grožio samprata pateikiama šiame tekste? (2 taškai)

---

8. Kodėl grožis lyginamas su pelke? Kokia jo ypatybė nusakoma šiuo palyginimu? (1 taškas)

---

9. Kuriame posme nusakyta pagrindinė eilėraščio mintis? Suformuluokite ją. (2 taškai)

Vertinimas

—	—
—	—
—	—

Abiejų tekstų klausimai:

Vertinimas

10. Ar antrasis tekstas paneigia grožio sampratą, pateiktą pirmajame tekste? Argumentuokite. (2 taškai)

---

11. Kaip suprantate pirmojo posmo žodžius „pelkių apžavai“? (2 taškai)

---

12. Ar galima manekenų grožį vadinti „pelkių apžavais“? Kodėl? (2 taškai)

_____	_____
_____	_____
_____	_____

Iš viso _____

Kalbos užduotys

1. Įrašykite praleistas raides, skliausteliuose pateiktus žodžius parašykite kartu arba atskirai.

Susapnavau pač_ me vasaros įkaršt_ maž_ paukštelį, kuris tupėjo __azmino kr_ me, o paskui ėmė skraid_ ti virš pirkios stogo ir l_ sioti žvaigžd_ s.

— T_ pk tu, vabale sparnuotas, į pievą ir l_ sk kiekio gr_ delius! — g_ sdinau jį, netgi kumščiu gr_ sindamas, pagr_ modamas, kad (kas, nors)_____ blog_ (ne, atsitikt_)_____.

O jis nut_ pė ant _ rigo ratų __enos ir ėmė giedoti (vis dar)_____ (ne, girdėto)_____, _ patingo gražumo balsu. (O, gi)_____ tokiu: širdis aps_ la, mėnulis įsp_ sta, vėjas m_ žta, siela k_ la į žvaigžd_ s.

— Tai (ne veltui)_____, nes tu žvaigžd_ s l_ sei, — tariau jam, lengvai alsuodamas tarp spindinči_ j_ žvaigždžių.

Pakirdau, o paukštelio balsas (vis dar)_____ beskard_ s. (Iš, ties)_____ jis sklido iš (ne, tolimų)_____ pa_ pės kr_ mų — suokė lakštingala.

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

2. Morfologiškai išnagrinėkite pabrauktus žodžius pildydami lentelę. Jei žodis neturi kurio nors požymio, pažymėkite brūkšnelį (-)

Šįmet jau rugsėjo žvaigždėtą vakarą į pietus nugirgsėjo žąsys, išsinešdamos ant sparnų vasarą. Žmogus, klausydamas girgsėjimo, užmiršta gerus darbus ir prisimena tik nepasakytus žodžius

Žodis	Kalbos dalis (veiksm.f.)	Giminė	Skaičius	Linksnis	Laikas	Asmuo	Laipsnis
Šįmet							
žvaigždėtą							
išsinešdamos							
užmiršta							
tik							
nepasakytus							

---

3. Paaškindite skaitmenimis pažymėtų raidžių rašybą. Pateiktoje lentelėje įrašykite teisingą atsakymą.

Gražiai garuoja iš suša¹lusio vieškelio sugri²žusiam vyrui moters paduota arbata. Gerdamas užuodžia vasaros kvapus, bet negali prisiminti ma³žyčių čiobrelių, kurių šienaudamas nei³matė. Su šypsena pripa⁴žįsta, kad motery⁵s turi savo pievas.

- A – nosinės balsės rašomos žodžių šaknyse, kai visada tariamos ilgai.
- B – nosinių balsių kaita giminiškų žodžių šaknyse.
- C – nosinių balsių kaita su an, en, in, un.
- D – priebalsių asimiliacija.
- E – daugiskaitos vardininko 1. galūnė.
- F – veiksmažodžio tariamosios nuosakos 3-ojo asmens galūnė.
- G – priešdėlio rašybą.

1	2	3	4	5

I — skiriami sudėtinio sujungiamojo sakinio dėmenys.

J — skiriami sudėtinio bejungtukio sakinio dėmenys.

K – skiriamas priedėlis.

1	2	3	4	5

6. Nurodykite sakinių rūšį pagal sandarą.

1. Išgirdęs kasdieniniais rūpesčiais gyvenantį žvirblį, pajutau ramų, nuo Musės upelio pučiantį vėją, išgirdau skardžius vaikų balsus miestelio gatvėje ir vieną akimirką pradėjau galvoti apie rytdieną.

2. Kai atslinko murzini debesys ir pradėjo lyti, nuo upės neskubėdamos nuėjo vienplaukės Nemunaičio mergiotės, kurios tyčia lydė plaukus ir kvatojosi.

3. Tą rytą, anksti atsikėlęs, nustebau: saulės spinduliai, prasiveržę pro balzgano rūko kamuolius, apšvietė palaukės pušynėly tik vieną šakotą pušį, kuri visa tviskėjo ir keistai žaižaravo.

_____	_____
_____	_____
_____	_____

7. Pabraukite vartotinus žodžių junginius ar žodžius, parašytus skliaustuose.

1. Tortas pagardintas (mango, mangais, kivi, kiviais), todėl buvo (šiek tiek, kažkiek, truputį, biškį, biškelį) rūgštokas.

2. Ne viename kūrinyje (persipina, susipina) dvi siužetinės linijos.

3. Kad (apsisaugotum, apsisaugojus, apsisaugoti) nuo nesėkmių per egzaminą, reikia kiekvienam būti (atidžiu, atidžiam).

4. Mūsų klasė nutarė (pravesti, surengti, suorganizuoti) literatūrinę viktoriną.

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

ATSAKYMAI

Teksto suvokimo atsakymai.

1.	Koks stereotipinis požiūris pateikiamas tekste?	Kad manekenu būti labai lengva. / Kad išorinis grožis garantuoja lengvą gyvenimą.	1
2.	Kaip šį stereotipą vertina autorius?	Neigiamai	1
3.	Iš ko šį vertinimą suprantame (įvardykite meninės raiškos priemonę ir išrašykite pavyzdį)	Ironija. / Retoriniai sušukimai. Bet ant tų plokštumų – kokie turtai! Kaip gražiai viskas spindi! Kaip tai prabangu! Ironija. Manekenas juk nei valgo, nei kakoja. Palyginimas. / Inversija. Gyvena tarp mūsų kaip angelas koks. Galimi ir kiti logiški atsakymai.	2
4.1	Kodėl pasakotojas palinki mokiniams <i>manekeno laimės</i> ? Kaip ją supranta pasakotojas?	Mano, kad tai lengva, lengvai ir greitai pasiekiamą laimę	1
4.2	Kaip manekeno laimę supranta skaitytojas?	Kaip netikrą, apgaulingą arba labai laikiną.	1
5.	Kodėl pasakotojas sako, kad „dabar – šiame žiburiuojančiame pasaulyje – žvaigždės užtemdo viską“?	Todėl, kad šiuolaikiniai žmonės per daug pasiduoda išoriniam blizgesiui, nori pasiekti savo tikslą lengvai ir greitai.	1
6.	Kuo svarbus draugo tėvo pasakojimas? Kokį požiūrį į manekeno laimę jis pabrėžia?	Pasako, kad visais laikais žmonės suprato tikrąją manekeno laimės esmę. / Pasako, kad manekenu ir anksčiau nebuvo laimingi / negavo laimės lengvai. (paaiškintas laiko aspektas ir vertinimas)	2
7.	Kokia grožio samprata pateikiama šiame tekste?	Kad grožis pavojingas, bet ir tikima jo ypatinga galia. / Grožis pavojingas ir gelbėjantis pasaulį.	2
8.	Kodėl grožis lyginamas su pelke? Kokia jo ypatybė nusakoma šiuo palyginimu?	Apgaulingumas	1
9.	Kuriame posme nusakyta pagrindinė eilėraščio mintis? Suformuluokite ją.	Paskutiniame. Grožis pavojingas, bet tikrasis grožis gelbsti pasaulį nuo pražūties.	2
10.	Ar antrasis tekstas paneigia grožio sampratą, pateiktą pirmajame tekste? Argumentuokite.	Nepaneigia. Pirmajame tekste nepritariama išoriniam spindesiui, bet tikrasis grožis vertinamas. (Tai liudija paskutinis pirmojo teksto sakinytis)	2
11.	Kaip suprantate pirmojo posmo žodžius „pelkių apžavai“?	Išorinis grožis pirmiausia patraukia dėmesį ir žavi. Tačiau greitai paaiškėja, kad tikrovė kitokia.	2
12.	Ar galima manekenu grožį vadinti „pelkių apžavais“? Kodėl?	Galima. Nes manekenu grožis dažnai slepia tuščią vidinį pasaulį. Manekenu gyvenimas iš pirmo žvilgsnio labai patrauklus iš tikrųjų yra labai sudėtingas ir jame maža paties grožio.	2

Kalbos užduočių atsakymai.

1. Įrašykite praleistas raides, skliausteliuose pateiktus žodžius parašykite kartu arba atskirai.

Susapnavau pačiame vasaros įkaršty mažą paukštelį, kuris tupėjo jazmino krūme, o paskui ėmė skraidyti virš pirkios stogo ir lesioti žvaigždes.

— Tūpk tu, vabale sparnuotas, į pievą ir lesk kiečio grūdelius! — gąsdinau jį, netgi kumščiu grasindamas, pagrūmodamas, kad **kas nors** bloga **neatsitiktų**.

O jis nutūpė ant Grigo ratų ienos ir ėmė giedoti vis dar **negirdėto**, ypatingo gražumo balsu. **Ogi** tokiu: širdis apsała, mėnulis įspįsta, vėjas mažta, siela kyla į žvaigždes.

— Tai **ne veltui**, nes tu žvaigždes lesei, — tariau jam, lengvai alsuodamas tarp spindinčių žvaigždžių.

Pakirdau, o paukštelio balsas **vis dar** beskardįs. **Išties** jis sklido iš **netolimų** paupės krūmų — suokė lakštingala.

2. Morfologiškai išnagrinėkite pabrauktus žodžius pildydami lentelę. Jei žodis neturi kurio nors požymio, pažymėkite brūkšnelį (-)

Šįmet jau rugsėjo žvaigždėtą vakarą į pietus nugirgsėjo žąsys, išsinešdamos ant sparnų vasarą.

Žmogus, klausydamas girgsėjimo, užmiršta gerus darbus ir prisimena tik nepasakytus žodžius.

Žodis	Kalbos dalis (veiksm.f.)	Gimi nė	Skaičius	Linksnis	Laikas	Asmuo	Laipsnis
Šįmet	prieveiksmis						
žvaigždėtą	būdvardis	vyr.	vns.	gal.l.			
išsinešdamos	pusdalyvis	mot.	dgs				
užmiršta	veiksmažodis		vns.		es.l.	3 asm.	
tik	dalelytė						
nepasakytus	dalyvis	vyr.	dgs	gal.l.	būt.l.		

3. Paaiškinkite skaitmenimis pažymėtų raidžių rašybą. Pateiktoje lentelėje įrašykite teisingą atsakymą.

Gražiai garuoja iš suša¹lusio vieškelio sugrį²žusiam vyrui moters paduota arbata. Gerdamas užuodžia vasaros kvapus, bet negali prisiminti mažyčių čibrelių, kurių šienaudamas neį³matė. Su šypsena pripaži⁴sta, kad motery⁵s turi savo pievas.

A – nosinės balsės rašomos žodžių šaknyse, kai visada tariamos ilgai.

B – nosinių balsių kaita giminiškų žodžių šaknyse.

C – nosinių balsių kaita su an, en, in, un.

D – nosinės balsės rašomos tik es.l.

E – priebalsių asimiliacija.

F – daugiskaitos vardininko l. galūnė.

G – veiksmažodžio tariamosios nuosakos 3-ojo asmens galūnė.

H – priešdėlio rašyba.

1	2	3	4	5
D	B	H	C	F

4. Kur reikia, padėkite skyrybos ženklus.

Kai saulė pasikelia, ji ilgai karkso už obelų, kurias jis seniai ruošėsi retinti, bet taip ir neprisiruošė, todėl kaimynų stogai braška nuo šilumos, o jo kieme (–) (,) (jeigu dar vėjuota diena) (—) (,) turi vaikščioti su švarku.

Bitės aplips žydinčią obelį, dūgs ant kiekvieno žiedelio, gers kvapnų nektarą. Nutupės ant vieno žiedo (:) — derliaus brendimo mėnesį medžio šakas nusvarins sultingi vaisiai. Gražu žiūrėti, kaip tūkstančiai bičių myli vieną medį. Įsiklausai — medis dainuoja: „Žemė kėlė žolę, žolė — rasą, rasa — pasagėlę, pasagėlė — žirgą“. Gražus bičių dūzgimas sušildė žmogaus krūtinę, ( ) ir tas sukėlė avilius.

Senas bitininkas vos judėjo po plačiai išsikerojusiais medžiais.

— Ir raudonųjų dobilų medaus neragavote? Ir viržių? Ir liepžiedžių medaus neatskiriate nuo obelų? Aš juos visus ragavau.

Mes pavydėjome senam bitininkui: šitiek medaus išragauti, žinoti kiekvieno kvapą ir skonį ( ) — jauno žmogaus svajonė.

— Pavydžiu jums, jauniems, — netikėtai nusišypsojo jis, švytinčių akių senolis.— Kiek dar nežinomo medaus jūsų laukia.

5. Paaiškinkite skaitmenimis pažymėtus skyrybos ženklus. Pateiktoje lentelėje įrašykite teisingą atsakymą.

Krante melsvuoja garbanotos pušys,¹ kalvelė,² kupli, žalia,² kvepia prisirpusiomis žemuogėmis, teka šaltinėlis,³ gurguliuojantis pievoje,³ pilkuoja iš vandens išlindę akmenys, iššildyti saulės, —⁴ visa stebi jis,⁵ keliautojas,⁵ ir po to, subarškinęs, supliuškinęs vandenį irklais, pasuka valtį iš upės vidurio.

A — atskiriamos vienaarūšės sakinio dalys.

B — skiriami vienaarūšiai derinamieji pažyminiai.

C — skiriamos vienaarūšės sakinio dalys prieš apibendrinamąjį žodį.

D — skiriamos vienaarūšės sakinio dalys po apibendrinamojo žodžio.

E — skiriami mišriojo sakinio dėmenys.

F — skiriamas išplėstinis dalyvinis pažyminys po pažymimojo žodžio.

G — skiriamas įterpinys, įspraudas.

H — skiriami sudėtinio prijungiamojo sakinio dėmenys.

I — skiriami sudėtinio sujungiamojo sakinio dėmenys.

J — skiriami sudėtinio bejungtukio sakinio dėmenys.

K - skiriamas priedėlis.

1	2	3	4	5
J	B	F	J	K

6. Nurodykite sakinių rūšį pagal sandarą.

1. Išgirdęs kasdieniniais rūpesčiais gyvenantį žvirblį, pajutau ramų, nuo Musės upelio pučiantį vėją, išgirdau skardžius vaikų balsus miestelio gatvėje ir vieną akimirką pradėjau galvoti apie rytdieną.

Vientisinis.

2. Kai atslinko murzini debesys ir pradėjo lyti, nuo upės neskubėdamas nuėjo vienplaukės Nemunaičio mergiotės, kurios tyčia lydė plaukus ir kvatojosi. **Sudėtinis prijungiamasis.**

3. Tą rytą, anksti atsikėlęs, nustebau: saulės spinduliai, prasiveržę pro balzganio rūko kamuolius, apšvietė palaukės pušynėly tik vieną šakotą pušį, kuri visa tviskėjo ir keistai žaižaravo.

Mišrusis.

7. Pabraukite vartotinus žodžių junginius ar žodžius, parašytus skliaustuose.

1. Tortas pagardintas (mango, mangais, kivi, kiviais), todėl buvo (šiek tiek, kažkiek, truputį, biškį, biškelį) rūgštokas.

2. Ne viename kūrinyje (persipina, susipina) dvi siužetinės linijos.

3. Kad (apsisaugotum, apsisaugojus, apsisaugoti) nuo nesėkmių per egzaminą, reikia kiekvienam būti (atidžiu, atidžiam).

4. Mūsų klasė nutarė (pravesti, surengti, suorganizuoti) literatūrinę viktoriną.